

УДК 37.091.214

І. А. Юрист,
заступник директора КЗ «Луцька загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 17
Луцької міської ради Волинської області»

«Світ чекає крилатих»: від ідеї до реалізації

Викладено досвід упровадження освітньої програми «Світ чекає крилатих» за етапами в закладі загальної середньої освіти. Їх ґрунтовно охарактеризовано.

Ключові слова: Державний стандарт, ключові компетентності, творча інтеграція, галузі, особистість.

Yuryst I. A. „The World Is Waiting for the Winged”: From Idea to Realization.

The experience of implementing the educational program „The world is waiting for the winged” in stages in the institution of general secondary education is presented. They are thoroughly characterized.

Key words: State standard, key competencies, creative integration, industries, personality.

Постановка питання. Ринок освітніх послуг диктує особливі умови закладам освіти, звертаючи увагу на стабільність їхньої взаємодії зі споживачами та тривалості надання послуги. Саме тому потрібно передбачати комплекс заходів для забезпечення конкурентоспроможності в освітній сфері, спрямованих на те, щоб утримати споживача та не лише зберегти на тривалий період ці стосунки, а й поглибити їх завдяки розширенню комплексних послуг, підвищенню кваліфікації, продовженню навчання на більш високому рівні. Конкурентоспроможність закладу освіти визначається як здатність навчального закладу конкурувати на ринку освітніх послуг шляхом забезпечення вищої якості, доступності освіти.

Невпинна комп'ютеризація й диференціація інформаційно-комунікаційних технологій спонукає до створення такої управлінської структури в закладах загальної середньої освіти, що здатна до саморозвитку, до своєчасної перебудови у мінливому конкурентному середовищі, є відкритою системою в соціальному оточенні.

Виклад основного матеріалу. Першим кроком у вирішенні питання конкурентоспроможності нашого закладу був вибір альтернативної освітньої програми.

У 2019/2020 н. р. творчою лабораторією вчителів початкових класів розглядалося вісім нетипових освітніх програм, які пройшли експертизу в Державній службі якості освіти. Ми зосередили увагу на освітній

програмі Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук «На крилах успіху» для учнів 1–2-х класів закладів загальної середньої освіти (науковий керівник А. Д. Цимбалару).

Із початком кампанії набору учнів до 1 класу творчою групою вчителів початкових класів було розроблено анкету для батьків майбутніх першокласників. Після проведення дня відкритих дверей анкети оброблялися, вивчалася думка батьків щодо організації освітнього процесу, в тому числі використання освітніх програм. Враховуючи вказані аспекти, рішенням педагогічної ради задля забезпечення вищої якості освіти, окрім програми НУШ, із 2019 року впроваджується освітня програма початкової освіти «Світ чекає крилатих», створена під науковим керівництвом А. Д. Цимбалару.

Наступним кроком було укладання угоди про наукове співробітництво між школою та Інститутом педагогіки Національної академії педагогічних наук України та підписання договору про співробітництво між школою та ТзОВ «Освітній центр „Крила успіху”».

Батьки ж, маючи свободу вибору освітніх програм відповідно до ст. 6 Закону України «Про освіту», звертаються із заявою (відповідно до «Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти») до керівника ЗЗСО про зарахування дитини до класу,

в якому реалізують освітню програму «Світ чекає крилатих».

Більш детально зупинимося на змісті цієї програми. У чому ж полягають, на думку моїх колег, її переваги? Чому для впровадження в освітній процес ми обрали саме її?

По-перше, освітню програму початкової освіти для 1–4 класів закладів загальної середньої освіти створено під науковим керівництвом А. Д. Цимбалару відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Державного стандарту початкової освіти (у редакції, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України № 688 від 24.07.2019). Апробовано й експериментально перевірено її в межах дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня «Дидактико-методичне і навчальне забезпечення реалізації концептуальних засад реформування початкової загальної освіти» (наказ МОН України № 834 від 15.07.2016). За результатами експертизи ДСЯО України програма «Світ чекає крилатих» відповідає вимогам Державного стандарту початкової освіти.

Тобто мета програми повністю відповідає визначенню у Державному стандарті цілям початкової освіти: нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості дитини для застосування набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання на наступному рівні освіти.

По-друге, стратегічні завдання визначено відповідно до мети, на виконання яких спрямовано програму:

- становлення особистості дитини, її духовний, психічний, соціальний, фізичний розвиток, розвиток пізнавальних здібностей;
- морально-етичне, громадянське, патріотичне, естетичне, трудове, екологічне виховання дитини;
- формування цілісної наукової картини світу;
- формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до самої себе, родини, громади, школи й навчання;
- психолого-педагогічна адаптація дитини до шкільного життя;
- формування ключових і предметних компетентностей;
- формування культури міжособистісної взаємодії у різних формах і видах діяльності;
- формування здатності до самовираження, зміни власної поведінки відповідно до потреб стійкого розвитку (соціально-правової, екологічно доцільної і здоров'язбережувальної та безпечної) у різних життєвих ситуаціях.

По-третє, програму розроблено на певних принципах і підходах. Зокрема, на принципах гуманізації, прогностичності, розвитку, цілісності;

на таких підходах, як особистісний, діяльнісний, компетентнісний, інтегративний, системний. Тож програма закладає основи для побудови освітнього процесу як системи на засадах гуманної педагогіки, із особистісною орієнтацією навчання, а відповідно й інтегративним підходом до структурування його змісту, діяльнісним до організації та компетентнісним – до визначення освітніх результатів.

І, мабуть, найголовніше: до створення програми залучалися вчителі-практики, які, враховуючи власний досвід роботи з учнями початкових класів, вносили пропозиції, правки, зауваження.

Побудову освітнього процесу як системи уможлиблює врахування у цій програмі наступності й перспективності дошкільної та початкової освіти, а також взаємозв'язок між цілями та результатами навчання із відповідним визначенням його змісту.

Особистісній орієнтації навчання сприятиме урахування у програмі вікових і психологічних особливостей учнів 6–10 років (зокрема, цілісності сприймання світу й процесів пізнання, провідних стилів навчальної діяльності, соціальної активності), що простежується у доступності й відповідності їхнім інтересам та запитам змісту.

Інтегративний підхід у програмі є дидактичним інструментом урахування вікових особливостей учнів 6–10 років і відкриває можливості для презентації змісту зі встановленням як внутрішньо- і міжпредметних зв'язків, так і інтегрованих предметів/курсів. Інтегративний підхід до побудови цієї програми простежується на міжпредметному рівні завдяки синхронізації термінологічного поля усіх навчальних програм та приведення мови програми до тієї, якою мають послуговуватись учителі й учні в кожному класі, підходів до структурування програм кожного предмету (побудовані концентрично). Це дозволило запобігти дублюванню змісту в різних предметах вивчення, неузгодженості термінологічного поля та створити умови для підвищення пізнавального інтересу учнів.

Побудова програми на діяльнісних засадах сприятиме підвищенню практичної спрямованості опанування змісту освіти. Водночас забезпечуватиме якісно новий рівень процесу виявлення результатів навчання завдяки конкретизації навчальних дій учнів як складників ключових і предметних компетентностей. Зміна знаннєвих орієнтирів навчання на діяльнісні простежуються і в орієнтовній тематиці досліджень, практичних робіт, навчальних проєктів.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (п. 1 ст. 32) програма «Світ чекає крилатих» містить: вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за нею; перелік освітніх компонентів та їх логічну послідовність; загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання; форми організації освітнього

процесу; опис та інструменти системи внутрішньошкільного забезпечення якості освіти; вимоги до закладів загальної середньої освіти, які обиратимуть цю програму.

Зупинюся на окремих пунктах її вмісту:

1. Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою.

Відповідно до чинного законодавства України зарахування дітей до закладів загальної середньої освіти, які працюватимуть за програмою, здійснюють на безконкурсній основі. До 1 класу вступають діти, яким станом на 1 вересня виповнилось 6–7 років. До 2, 3, 4 класів (у разі переходу дитини з одного ЗЗСО, де навчання було організовано за іншою освітньою програмою, до того закладу освіти, який реалізовує цю програму) зараховують тих, хто завершив навчання у 1, 2, 3 класах відповідно за будь-якою чинною освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти. Показники розвитку дитини, які визначають її готовність до систематичного навчання у школі, окреслено в освітній програмі «Окрилення» (лист МОН України № 1/11-847 від 02.02.2017), яку розроблено з метою реалізації системного підходу, зокрема, перспективності й наступності дошкільної та початкової освіти.

2. Перелік освітніх компонентів та їх логічна послідовність.

Програму структуровано у два блоки. У першому очікувані результати окреслено за циклами навчання відповідно до визначених Державним стандартом початкової освіти обов'язкових результатів кожної освітньої галузі. У другому блоці очікувані результати окреслено по класах відповідно до предметів вивчення. У цьому блоці, ґрунтуючись на засадах діяльнісного та особистісного підходів, структурування змісту здійснено за провідними стилями навчальної діяльності учнів: логіко-математичним, вербально-лінгвістичним, моторно-рухливим, натуралістичним, музично-ритмічним.

Зважаючи на зазначене та з огляду на окреслені цілі й завдання, визначено шість предметів вивчення. Зокрема, освітні галузі «Природнича», «Громадянська та історична», «Соціальна і здоров'язбережувальна» реалізують через інтегрований предмет «Всесвіт». Цей предмет забезпечує організацію навчальної діяльності учнів за таким провідним стилем як натуралістичний.

Освітню галузь «Мовно-літературна» та вербально-лінгвістичний стиль діяльності з урахуванням вікових особливостей учнів реалізують через предмети «Українська мова» (мова навчання), «Англійська» (мова вивчення).

Освітні галузі «Математична», «Технологічна» і «Мистецька» у 1–2 класах реалізують через інтегрований предмет «Математика». Інтеграцію

зазначених освітніх галузей спрямовано як на формування математичної компетентності, так і вмінь застосовувати набутий математичний досвід під час «втілення творчого задуму в готовий виріб» та досліджувати математичні процеси і явища під час виготовлення виробів; експериментувати з ритмами, рухами, лініями, формами під час створення певних образів.

У 3–4 класах освітню галузь «Математична» реалізують через предмет «Математика». Математичний і логічний складники забезпечують організацію навчальної діяльності учнів за логіко-математичним стилем через інтегрований предмет «Математика» у 1–2 класах і предмет «Математика» у 3–4-х.

Освітню галузь «Фізкультурна» реалізують предметом «Фізична культура». З метою оптимізації навчального навантаження учнів у програмі передбачено варіативність його викладання з урахуванням бажання батьків і наявності відповідних умов у закладі освіти. Для варіативного вибору пропонувано концентри «Плавання» і «Хореографія – мистецтво рухів». Комбінації центрів заклад обирає самостійно.

Освітні галузі «Мистецька», «Технологічна» та «Інформатична» реалізують інтегрованим предметом «Арттехнології та інформатика (ІКТ)», який забезпечує організацію навчальної діяльності учнів переважно за музично-ритмічним, вербально-лінгвістичним та моторно-рухливим стилями. Програму цього предмету структуровано за концентри «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Handmade-мистецтво», а з другого класу – за центром «Інформатика (ІКТ)». У програмі передбачено варіативність викладання предмету з урахуванням бажання батьків і наявності відповідних умов у закладі освіти. Для варіативного вибору пропонувано концентри «Мистецтво слова», «Театральне мистецтво», «Хореографія – мистецтво танцю». Їх комбінації заклад також обирає самостійно. Будь-які концентри можуть викладати як учителі початкових класів, так і вчителі, які є фахівцями з предметів мистецького циклу та інформатики.

Водночас важливим є і те, що програми можуть мати корекційно-розвивальний складник для осіб з особливими освітніми потребами, який ЗЗСО розробляє на основі освітньої програми «Окрилення» і цієї програми.

3. Вимоги до закладів загальної середньої освіти, які обиратимуть програму.

Відповідно до ст. 33 Закону України «Про освіту» та ст. 11 Закону України «Про загальну середню освіту» заклад загальної середньої освіти може обирати освітні програми, у тому числі «Світ чекає крилатих». Освітню програму ЗЗСО, розроблену

на основі програми «Світ чекає крилатих», схвалюють педагогічною радою, після чого її затверджує керівник закладу освіти. Вона не потребує затвердження центральним та місцевими органами виконавчої влади із забезпечення якості освіти й погодження з органом управління освіти, якому підпорядковується заклад.

Після обрання програми «Світ чекає крилатих», схвалення її педагогічною радою та затвердження директором школи виникло питання про підготовку кадрів для роботи у класах «крилатиків», як ми стали їх називати. Згідно з укладеним договором між нашим навчальним закладом та Інститутом педагогіки НАПН України, з метою забезпечення ефективної організації освітнього процесу було створено умови для щорічної курсової підготовки як учителів початкових класів, так і вчителів-предметників. У межах робочого часу педагоги можуть здійснювати навчання або при Інституті педагогіки, або при Освітньому центрі «Світ чекає крилатих». По закінченню навчання вчителі отримують свідоцтва.

Але навчання та постійний зв'язок із авторами проєкту, викладачами, колегами з інших регіонів України продовжується через вайбер-групи, які створені для кожної паралелі. Для успішного керівництва, обміну думками з питань упровадження цієї програми, для адміністрацій закладів освіти теж

створено вайбер-групу. Також усі вчителі та адміністрація закладу мають доступ до гугл-диска, на якому є вся необхідна для роботи нормативна база, навчальні матеріали тощо. А на нарадах при директору обговорюються питання реалізації проєкту, складаються плани та спільно вирішуються поставлені завдання.

Учнів забезпечено всіма необхідними дидактичними матеріалами впродовж навчання за програмою «Світ чекає крилатих», учителів методичними матеріалами та мультимедійними презентаціями до кожного предмету.

Освітній проєкт для початкової освіти «Світ чекає крилатих» має продовження: авторський колектив під науковим керівництвом А. Цимбалару розробив проєкт для базової школи – «Ліга крилатих». Наші вчителі були учасниками семінару, на якому ознайомилися із цим проєктом, програмами, мали змогу поставити запитання авторам.

Висновки. Найголовніше – бути впевненим і намагатися впроваджувати в освітній процес нове: програми, технології, підходи.

«Якщо ви відчуваєте в собі сили, потрібно йти попереду часу; якщо не можете бути попереду – ідіть у ногу з часом, але ніколи не йдіть позаду нього!» – професійне кредо педагога-інноватора в сучасній школі. Це професійне кредо «окрилених» педагогів ЗЗСО № 17!

Література

1. Про повну загальну освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
3. Нова українська школа: М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
4. Світ чекає крилатих. Інтегрована освітня система А. Цимбалару: вебсайт. URL: <https://svitchekaiekrylatykh.com>
5. Інтегрована освітня програма для початкової школи Анжеліки Цимбалару «Світ чекає крилатих». Досвід Комунальної установи «Сумська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 23, м. Суми, Сумської області». URL: <https://1.school.sumy.ua/wp-content/uploads/2021/03/Prezentaciya-integrovanoi-osvitnoi-sistemi-Anzheliki-Cimbalaru.-Svit-chekaie-krylatikh.pdf>